

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane zacelo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četrť leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četrť leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 25. januarja 1860.

Koristnost drevja poleg cest.

Drevje naj že je sadno ali kako drugo poleg kantonskih cest, in tudi pri velikih cesarskih cestah in poleg železnic, ni le koristna, temuč tudi silno potrebna reč, posebno pa pri nas na Notranjskem.

Nikoli se pa drevje pri cestah, po katerih ljudje vozarijo in hodijo, toliko ne pogreša, ko ravno kadar je sneg. Tega pač nikjer tako ne skušajo kakor na Notranjskem. Kadar še zraven snega huda burja razsaja, vse poti in ceste zabriše, vozove zamete, in kakor je bilo letos pred božičem, je sneg z viharjam hlapone in vozove za tri dni ustavil. Tudi domači človek, kteremu je vsa okolica znana, kadar s snegom hudo mete, ni v stanu ceste najti, ker dostikrat komaj seženj pota pred saboj vidi. Tako tavaje zabrede v zamete ali pride dostikrat celo na nasprotno stran kakor se je namenil. Ravno tako in še huje je vozniku, če mora po celem sneg gaziti, in ne najde ceste; zdaj zabredejo konji na eno, zdaj na drugo stran ceste; zdaj v kakošne zamete, zdaj v graben ali jamo, tako da morajo ljudje na pomoč priti, da otmejo voznika in konje gotovemu poginu v snegu.

Kje jih je že toliko zmerznilo, ko ravno na Krasu, kjer je burja najhujša! Poglavitni vzrok vsega tega je goli Kras, pomanjkanje gojzdov, in pa ceste brez drevja. Da je nekda po Krasu gojzd bil, je gotovo, in da takrat tudi ni bilo take silne burje, je tudi gotovo. Nevošljivost in upornost nekdanjih Benečanov je nam premenila Kras v pravo puščavo, kjer le viharji gospodujejo. Koliko se je že od pogoizdovanja Krasa govorilo in pisalo, pa žali Bog še malo malo se je storilo! — Kaj se misli s Krasom dalje početi, tega ne vem; tedaj o njegovem pogoizdenji ne bom govoril, ker se mi ne ljubi prazne slame mlatiti.

Priporočam pa saditi drevje poleg cest sploh. Drevje pri cestah je edino kazalo popotniku in vozniku pozimi ob času, ko s snegom mete, da se ceste ne poznajo, in če so tudi veliki zameti, zamore se ložej iz njih skopati, ker se vé kam obrniti, in se vé, da je na cesti. Visoko drevje pa tudi ceste varuje zametov, ker sneg čez drevje dalje zanese; zatoraj bi bilo treba drevje pri cestah tako posaditi, da burja sneg čez cesto nese. — Pa tudi poleg železnice bi drevje pomagalo, da bi burja je tako ne zametla.

Pač resno bi se imelo skrbeti, burjo overati, da bi železnica tako dolgo ne stala, kakor letos pred božičem. Škoda je ljudem velika, ki po postajah postopajo, ker naprej ne morejo ali pa domá naročenega blaga itd. pričakujejo, kterega bi se bilo posebno božične praznike dokaj prodalo. Saj ima železnica sama veliko škodo in veliko stroškov s snegom. Ako bi pa pri vsi skrbljivosti protivnica burja le ustavila hlapone in vozove za več dni kakor ravno pred božičem, bi saj mogoče bilo, pisma, časnike itd. po prejšni veliki cesti iz Ljubljane čez Verhniko, Logatec, Planino, Rakek in Lož, in od Planine dalje čez Postojno z lahkimi vozmi ali pa peš pošiljati.

Da pa spet na drevje pridem, bi po mojih mislih najbolje bilo, ako bi se tako napravilo, kakor na Morav-

skem; ondi je povsod poleg cest drevje posajeno, ktero je po katasterskih merah soseskam izročeno; soseska mora zapovedano število sadnih dreves poleg cest ohraniti in za drevje skrbeti. Kar jih čez leto zmanjka ali se jih usuši, jih mora namestiti; ima pa tudi vžitek sadja. Ravno tako bi moralo pri nas biti. Posebna postava deželne vlade bi za Notranjsko imela zapoved dati, da bi se po vseh kantonskih in velikih cesarskih cestah, pa tudi poleg železnice sadno ali drugo drevje posadilo. Ako je soseska ali srenja odgovorna za drevje pri cestah, da se zmeraj celo število dreves ohrani, kolikor se ga usuši ali ga hudobni človek končá, — ako ga srenja na svoje stroške toliko posadi, da je zapovedano število zmeraj polno, obljubim, da bodo soseske drugač pazile na take malopridneže, ki drevje poškodejejo.

Menim, da nikjer ni tako malo drevja, kakor ravno na Notranjskem. Če prehodimo ložki, planinski, postojnski, bistrški ali senožeški kanton ali komún, nikjer ne najdemo drevja pri cestah! Le vlada bi zamogla po resni zapovedi to zveršiti, kar ravno tukaj priporočam. Naj bi se pa tudi dobrotljivo na žalostni, pusti Kras obrnila, da bi saj nekoliko svoje skalovje in pečine zakrilo.

Ti pa, komisija za pogoizdenje Krasa, kje si? *)

Dragotin.

Gospodarske skušnje.

(Vole za glavo vpregati je napčno in škodljivo). Jarmi izvirajo še iz tistih starih časov, ko kmetje niso imeli nobenega zapopadka, kaj je za živino dobro, pa tudi za gospodarja samega. Misleči, da ima vol največjo moč v glavi, so ubogo živino uklenili paroma ali samotež v jarm, da reva brez potrebe terpi strašno, zraven pa glave še toliko obrniti ne more, da bi se branila brecelnjom, ali kadar gré soncu ali vetru naproti. Sém ter tjé je spoznal že kak umen gospodar, da so naši stari očetje v tem kaj zabiti bili, al pogostoma se vidi še ta martra živine gospodarjem samim v škodo.

Preišimo to reč enmalo bolj natanko.

Taka vprega je velika škoda, ker živina v glavo vpregljena ne more vse svoje moči napeti, da bi vlekla s celim životom. Kadar živina — dobro vpregljena — vleče, potiskuje s celim životom naprej; večidel vse svoje miške (vse meso in kite) nateguje; ziblje se in steguje z životom, glavo pa gori in doli premikuje.

Poglejmo pa živino za jarm v glavo vpregeno, kako terdo derži vrat; s celo močjo života ne more naprej potiskovati, in to toliko manj, ako je paroma vpregljena. To je zoper naturo, prizadeva živini bolečine in ji zovoljo tega jemlje moč.

Najbolja vprega je komat kakor za konje, in zraven vsa druga oprava, kakor jo imajo na Angležkem povsod. Prebrisani Angleži so to že zdavnej spoznali in nikjer se ne

*) Parturiunt montes, nascitur ridiculus mus! — bi se pač lahko reklo od tistega hrupa, ki je pred nekimi leti na vrat na nos hotel prestvariti Kras, — zdaj pa je vse tiho kakor v grobu! Vred.